

Da Lenin kom med Malmø-båden

Dramatik under russisk "mellemlanding" i Danmark i 1907

Søndergaard, Peter

Published in:
Nyt om Arbejdersmuseet

Publication date:
2003

Citation for published version (APA):
Søndergaard, P. (2003). Da Lenin kom med Malmø-båden: Dramatik under russisk "mellemlanding" i Danmark i 1907. *Nyt om Arbejdersmuseet*, (1), 10-12.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Da Lenin kom med Malmø-båden

Dramatik under russisk "mellemlandning" i Danmark i 1907

Af Peter Søndergaard

Spændte og delikate relationer mellem Danmark og Rusland har vi og har vi haft, til trods for en tradition af gode forbindelser mellem de to regeringer. Så gode og hjertelige som de nu kan være mellem en hare og en bjørn. Men der har tidligere været situationer som den nuværende, hvor det der udløste en irriteret russisk reaktion i bund og grund skyldtes rodet og spændingerne i det russiske hus selv og mindre en direkte dansk udenrigspolitisk optræden. Som tjetjenere søger ly for russisk undertrykkelse ved landflygtighed, således søgte også den russiske venstrefløj efter den fejlslagne opstand i 1905-06 ly for zaristisk forfølgelse. Dette fik et mellemspil, hvor ministeriet I.C. Christensen påtog sig en lidet glørværdig rolle.

Det russiske socialdemokrati, RSDAP, havde mange medlemmer i den russiske Duma, men partiet havde ikke tilladelse til at holde partikongresser og var derfor henvist til at søge denne slags manifestationer afholdt i udlandet. I 1906 lykkedes det partiet at afvikle en partikongres, den 4. i rækken, i Folkets Hus i Stockholm inden det russiske efterretningsvæsen kom under vejr med det. Efter denne svipser fulgte man partiets bevægelser tæt udenfor Ruslands grænser og forsøgte at lægge pres på de regeringer, herunder de nordiske, som overvejede at give partiet husly.

En af de fremtrædende partimedlemmer var Lenin, og 1906-07 rejste han illegalt frem og tilbage mellem Finland og Rusland. I april 1907 blev Lenin valgt til at repræsentere Werchne-Kamskaja partiafdelingen i Ural på det russiske socialdemokratiske arbejderpartis 5. nationale partikongres, og i begyndelsen af maj sendte han et telegram til formanden for det Norske Arbeiderparti, Nissen, for at spørge om man kunne holde RSDAPs partikongres i Norge, men fik afslag.

Trak mod København

Da også de svenske myndigheder havde afslået at være værtsland for kongressen, trak de delegerede mod København, uden at der efter alt at døm-

me forelå noget sikkert tilsagn om at kongressen kunne afholdes der. I "Lenin-Chronik" oplyses det at tidspunktet var begyndelsen af maj 1907 og lørdag d. 4. maj bragte Berlingske Tidende en kort notits: "Fra St. Petersborg meldes, at en Mængde Revolutionære og Socialister i disse Dage afrejser for at holde Kongres i Udlandet. Saaledes afrejste i Gaar et stort Antal med Damperen "Astræa" over Hangø. Nogle mener, at Kongressen skal finde Sted i England, andre i Norge".

Men allerede da Berlingske bragte sit telegram, var de første russere ankommet til København, heriblandt Lenin. Den 6. maj fulgte "Socialdemokraten" op med: "Da de russiske Politispioner var blevne opmærksomme paa "Astræa" fulgte de dens Passagerers Fart hen til København, og i Gaar skred Hr. Alberti ind mod de russiske Delegerede og Forbød dem at opholde sig her i Landet".

I begyndelsen af maj 1907 var der altså et kontingent russiske socialdemokratiske delegerede - nogle siger 90, andre 300 - på vej med skib fra Finland til København. En anden kilde mener at skibet sej-

Rusfernes Rejse gennem Danmark.

De russiske Socialdemokrater hvides paa Esbjerg Banegaard.

lede fra Finland til Stockholm, hvorefter turen gik med tog til Malmø og derpå med Malmø-båden til København. Alt tyder på at begge oplysninger er korrekte og at de delegerede nærmede sig København ad forskellige rejseruter. I løbet af søndag d. 5. maj var der ankommet ca. 200 russiske socialdemokrater til København, og de indkvarterede sig på hoteller i Havnegade-kvarteret.

Alberti greb ind

Kort efter meddelte politidirektøren i København, at de måtte forlade byen inden midnat, og at de i modsat fald ville blive sendt tilbage. Sent samme aften returnerede de derfor til Malmø, hvor lokale svenske socialdemokrater forsøgte at indkvartere dem i Folkets Hus. Det blev imidlertid forhindret af det svenske politi, fordi man frygtede at russerne i ly af natten ville holde kongres, så politiet måtte selv i gang med at skaffe gæsterne natelogi på byens hoteller.

“Socialdemokraten” mener at det var Justitsminister Alberti selv, som udvirkede at politidirektøren meddelte russerne “at de straks maatte forlade Danmark, i modsat fald vilde de blive arresteret og sendt tilbage til Rusland!” Det danske socialdemokrati holdt, et ordinært hovedbestyrelsesmøde i hovedkvarteret i Rømersgade (nu Arbejdermuseet) samme søndag og det lykkedes nogle københavnske socialdemokrater at få kontakt til forretningsfører P. Knudsen, som deltog i mødet.

Knudsen tog ind til politidirektøren og derpå til justitsministeren uden at opnå andet end et tilsagn om, at man ikke ville forhindre en eventuel transitrejse, hvis russerne besluttede sig for at rejse videre til England.

Da russerne var uden kontanter og da den russiske kasserer endnu ikke var nået frem, besluttede hovedbestyrelsen at bevilge de 8000 kr., som en rejse til England i givet fald ville koste. Senere på eftermiddagen indfandt den fremtrædende delegerede Plekhanof sig i Rømersgade for at overbringe sin tak. Gerson Trier, senere nær ven af Lenin, oversatte og alle bevægedes over de “gribende Ord om Forholdene i Rusland og Socialdemokratiets Frihedskamp ...” Det var et gribende Øjeblik, skriver Socialdemokraten, som ingen, der oplevede det, nogensinde vil glemme.

Det var et Pust fra Verdenshistorien, der gik igennem den gamle Rømersgade-sal. Alle følte sig løftede af det internationale Fællesskab, der forbinde Frihedens Forkæmpere i alle Lande”. Samme Plekhanof og en snes andre begav sig allerede samme dag med toget mod Esbjerg og sejlede til England om mandagen.

Skarp tale af Lenin

Dagen forinden, et andet sted i København, var der også blevet holdt møde med tidligt ankomne russere: “I en sal der var stillet til vor rådighed af de lokale socialdemokrater, holdt Lenin en skarp tale, i hvilken han talte om nødvendigheden af at mobilisere alle arbejderklassens kræfter til aktiv deltagelse i den revolutionære kamp. Han lagde særlig vægt på at styrke og bevæbne arbejderne kampgrupper (...) Vi sluttede ring om Lenin og snakkede endnu længe med ham. Vi tog afsked i glimrende stemning.

“Men da vi kom tilbage dagen efter (d. 5. maj), lod man os ikke komme ind i salen. De kammerater, som havde vagt i huset, rådede os til hurtigt at samle vores ting sammen og tage ned til havnen - her ventede skibet allerede på os. Det viste sig, at den danske regering i sidste øjeblik havde trukket sin tidligere givne tilladelse til, at RSDAP kunne holde sin 5. kongres i Danmark, tilbage. Vi gik om bord og vendte tilbage til Malmø”.

Det svenske og danske politi havde indledt et tæt samarbejde om at få russerne ud af Sverige og og

Danmark så hurtigt som muligt. En dansk "opdagelsesbetjent" fortalte russerne i Malmø, at de kunne rejse igennem Danmark, og at Det Forenede Dampskibsselskab havde forsikret at der var plads til russerne på selskabets skibe fra Esbjerg til England. De danske partikammerater havde skaffet rejsepenge og havde rådet russerne til at tage justitsministeriets udrejseordre alvorligt og ikke risikere at blive udleveret til de russiske myndigheder. Man magtede ikke at få beslutningen omstødt, så derfor tog man om mandagen for anden gang, nogle for tredje gang, over Sundet, opsat på at rejse videre til England.

Socialdemokratiets forretningsfører, P. Knudsen, fik igen travlt, da togrejsen skulle arrangeres og først efter at de engelske myndigheder telegrafisk havde bekræftet, at man ikke ville forhindre russernes indrejse og efter at de danske myndigheder havde forlænget fristen for ophold på dansk territorium, kom man af sted med toget.

Journalist I. P. George skrev i "Socialdemokraten" en stemningsfuld situationsrapport fra hovedbanegårdens "tredje Klasses Ventesal". "Man føler Skam som dansk over at de ikke havde fundet den ventede Frihed i Danmark", en skam som ikke føltes meget mindre af at vide at det stod lige så dårligt til i Sverige og Norge. Men skønt skamfuld, kan man som reporter ikke undgå at lade sig betage af det brogede skue som udfolder sig lige nu i en dansk ventesal.

"Af disse russiske Socialdemokrater er hen ved Halvdelen Akademikere, Lærere, Polyteknikere eller lignende Mænd med videnskabelig Uddannelse. Af de andre er de fleste Arbejdere - dog ingenlunde af den Type, som vi kender dem fra de polske eller galiziske Roe- og Teglværksarbejdere. Mange af dem mindede om danske eller tyske fagorganiserede Haandværkersvende og Arbejdsmænd - kraftige, intelligente Skikkelser. Ikke faa var jødiske Arbejdere, Ledere af det store "Bund", den berømte socialdemokratiske Organisation af Ruslands jødiske Arbejdere. Blandt de Delegerede var der ogsaa en Del Bønder - enkelte lignede danske Husmænd noget. Nogle Bønder fra Kavkasien gjorde et ligefrem imponerende Indtryk, smukke, mandige Skikkelser med Kappen male-risk slængt om Skuldrene".

Mødt med røde faner

Efter dette lange og truende malmøsk-københavnske mellem-spil, var togrejsen for de russiske passagerer en mere opmuntrende oplevelse. "Fra kupevinduerne så vi rene byer, landsbyer og jernbanestationer. Men det var ikke det der efterlod det største indtryk af Danmark hos os. Mest glædede vi os over, at vort tog på næsten hver station blev mødt af arbejderdelegationer med røde faner og plakater, der hilste de russiske revolutionære".

Først tirsdag aften ankom gruppen til Esbjerg "efter en opmuntrende rejse, hvor de i Kolding og Vejen var blevet hyldet af fremmødte arbejdere med røde faner, sange og leveråb. I Esbjerg var der mødt så mange mennesker op på banegården, at udstigning ikke var mulig, og også nede ved havnen var der mange. De stedlige socialdemokrater havde planlagt et velkomstmøde, men det blev forbudt af politimesteren. Efter overnatning i Esbjerg afsejlede de russiske socialdemokrater med dampren "I.C. la Cour" om onsdagen.

Ved afskeden var der tusinder af arbejdere på kajen. Mange arbejdspladser havde standset arbejdet tidligt, for at man kunne nå at deltage i demonstrationen, og faner fra 14 fagforeninger var til stede. Der blev holdt taler og sunget danske og russiske sange. Begivenheden var en demonstration af arbejdernes internationale broderskab og blev kommenteret i den socialdemokratiske presse.

"Socialdemokraten" sendte en korrespondent med til London, hvorfra han skrev artikler om RSDAP's kongres. To gange nævnte han Lenin, dels som bolsjevikkernes leder, dels som dirigent for kongressen. Måske var det første gang, navnet Lenin kom på tryk her i landet." Kongressen blev åbnet den 11. maj i London. Efter kongressen genoptog Lenin sin pendulfart ud og ind af Rusland, men fra november 1907 emigrerede han endeligt fra Rusland og vendte ikke tilbage før april 1917.

Til Danmark kom han dog igen i 1910 til international socialistkongres, da 2. Internationales 8. Kongres blev afholdt i august 1910 i København i Odd-Fellow Palæet. Plekhanov var igen leder af den russiske delegation, som fortsat var stærkt præget og svækket af de evindelige interne modsætninger mellem bolsjevikker og mensjevikker.